Pregledni znanstveni članak

Analiza utjecaja otvaranja postupka stečaja potrošača na imovinu iz police životnog osiguranja[1]

Dejan Bodul[2]

Sažetak: *Sukladno pravilima potrošačkog insolvencijskog postupka, cilj ovog specifičnog izvanparničnog postupka je osloboditi poštenog potrošača od obveza koje ostanu nakon unovčenja njegove neizuzete imovine i raspodjele prikupljenih sredstava vjerovnicima (oslobođenje od preostalih obveza). Dakle, kod potrošačkog stečaja razlikujemo materijalno-pravni cilj koji se odnosi samo na potrošača i predstavlja upravo differntia specifica u odnosu na korporativni stečaj. S druge strane, sa stajališta pojedinca, svrha osiguranja je prenošenje rizika na osiguratelja (društvo za osiguranje) sklapanjem ugovora o osiguranju. Na taj se način pojedinac nastoji zaštititi od opasnosti/rizika koje mu mogu ugroziti život ili nanijeti štete na imovini pri čemu je osnovna karakteristika tih rizika da su budući, neizvjesni i neovisni od volje osiguranika. U ovom radu bavimo se analizom dviju komplementarnih tema koje smo tijekom argumentacije povezali u jedinstvenu cjelinu.*

Kompleksnost predmeta istraživanja i postavljeni zadaci uvjetovali su izbor metoda pa je u istraživanju korišten metodološki pristup koji obuhvaća proučavanje domaće literature, odgovarajućih zakonskih propisa, kao i analizu prakse. U tom smislu, rad analizira zahtjeve predvidljivosti, preciznosti i određenosti pravne norme koja regulira predmetnu problematiku, a sve kako bi se odgovorilo na pitanje – jesu li predmetne norme dovoljno precizna da adresati mogu stvarno i konkretno – po

1 Ovaj znanstveni rad dio je projekta uniri-iz-25-52: Globalizacija i budućnost kapitalizma: postkapitalističke vizije ILI Može li kapitalizam preživjeti trend de/reglobalizacije i degrowtha?, financiranog od strane Europske unije – NextGenerationEU.

"Financira Europska unija – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih."

2 Izv. prof. dr. sc. Dejan Bodul, Katedra za građansko postupovno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, dejan.bodul@uniri.hr, 091 544 1212.

potrebi uz odgovarajući savjet – znati svoja prava i obveze, do stupnja koji je razuman u danim okolnostima, kako bi se prema njima mogli ponašati.

Ključne riječi: *stečaj potrošača, polica životnog osiguranja, imovina.*

1. OKVIR ZA RASPRAVU I DEFINIRANJE POJMOVA

Imajući u vidu kompleksnost i aktualnost problema koji u ovom radu obrađujemo, a radi preciznosti i jasnoće, smatramo značajnim *ab initio* napraviti objašnjenje pojmova vezanih za problematiku rada - stečaj potrošača; pravne posljedice otvaranja postupka stečaja potrošača; stečajna masa te pojam i pravni *ratio* police životnog osiguranja.

Donošenjem 2015. Zakona o stečaju potrošača i njegovim izmjenama[3] uvedena je mogućnost provedbe stečajnog postupka nad imovinom svih fizičkih osoba, a Republika Hrvatska (dalje: RH) svrstala se među moderna europska zakonodavstva koja omogućavaju svim fizičkim osobama da ih sud oslobodi od preostalih obveza prema njihovim vjerovnicima, uz uvjet ispunjenja zakonom propisanih pretpostavki. Sam postupak je definiran kao žuran/hitan pa sud može donositi odluke i bez usmene rasprave, *ex offo* odlučivati o činjenicama koje su važne za postupak i radi toga izvoditi sve potrebne dokaze. Posebne insolvencijske odredbe pružaju potrošačima pravo na otpust dugova u više etapa. Ipak, iako je ideja načelno bila dobra, reforma 2015. nije bila višestrana, što pokazuje činjenica kako zakonodavac nije predvidio učinke i posljedice koje će zakonske izmjene proizvesti te uslijed toga nije niti pripremio (pravosudni) sustav da ih spremno dočeka, budući da se već tada uočavao deficit stručnih osoba, posebno (stečajnih) sudaca i povjerenika koji će potrošačko-stečajne postupke neposredno provoditi. Od značajnijih novina dosadašnjih novela ZSP-a istaknuli bi pojašnjavanje definicije pojma potrošača s obzirom na dvojbe koje su se javile u judikaturi. Sud je dobio veća ovlaštenja, ali jedan od većih problema je predstavljao nedostatak povjerenika, tj. osoba koje su voljne biti povjerenicima u postupku stečaja potrošača. Do Novele 2018. na listi povjerenika upisano je bilo samo dvoje povjerenika jer nije postojao ekonomski interes za obavljanje navedene dužnosti. Stoga se novelama planiralo riješiti problem nedostatka osoba koje bi se upisale na listu povjerenika na način da se olakšava upis na listu (omogućava se odvjetnicima, stečajnim upraviteljima, ovlaštenim revizorima i poreznim savjetnicima da obavljaju poslove povjerenika bez potrebe polaganja stručnog ispita), ali i propisuje mogućnost imenovanja stečajnih upravitelja umjesto povjerenika, čime se osigurava primjena ZSP-a. Nadalje, reformiralo se i pravilo o zabrani opstrukcije, kao i pravilo

3 NN, 100/15, 67/18, 36/22., dalje: ZSP.

o slučajevima kada se otvoreni stečajni postupak ne provodi. Također je propisano da u postupku stečaja potrošača postoje samo dva isplatna reda – viši i niži isplatni red. Nadalje, rješavaju se dvojbe koje su uočene u praksi i to kroz donošenje zaključaka na sastancima predsjednika građanskih odjela županijskih sudova i Građanskog odjela Vrhovnog suda RH, kroz sjednice građanskih odjela Županijskih sudova. Također, treba napomenuti kako je Vrhovni sud RH ocijenio potrebnim dopustiti revizije u nekoliko predmeta (jednostavnog) postupka stečaja nad imovinom potrošača. Ipak, najveća novina je Glava IX.a „*Jednostavni postupak stečaja potrošača*" gdje se definiraju uvjeti, način i postupak provođenja istoimenog postupka u kojem bi se većem broju osoba koji imaju blokirane račune omogućilo oslobođenje od obveza. Iako se autor ograničio na opće konstatacije navodeći samo model postupka, bez detaljnog razmatranja brojnih i raznolikih konkretnih specifičnih rješenja, za spomenuti je kako je implementiranje jednostavnog postupka stečaja potrošača, kao model, nešto što već egzistira u poredbenopravnim rješenjima. Iz nomotehničke perspektive, to smatramo pozitivnim jer nova rješenja, koja se ne baziraju na homogenom, u praksi ispitanom modelu, nužno su i rješenja s kojima se ni u drugim pravnim sustavima nema iskustva. Takva iskustva su, međutim, nužna da bi se „oživjeli" zakoni.

Provedbu, kao i cilj potrošačko-stečajnog postupka, detaljno uređuje Zakon o stečaju potrošača, a pritom se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Stečajnog zakona[4] (čl. 23. ZSP), pa tako i odredbe o pravnim posljedicama otvaranja stečajnog postupka (čl. 59. st. 1. ZSP). Prema čl. 158. st. 1. (SZ 2015.), pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka nastupaju u trenutku kad je rješenje o otvaranju stečajnoga postupka objavljeno na mrežnoj stranici e-Oglasna ploča sudova, odnosno od točno određenog sata i minute kad je navedeni oglas objavljen. Stečajni zakon (2015.), poput njegovog prethodnika (Stečajni zakon 1997.), te posljedice dijeli na tri skupine: 1. osnovne pravne posljedice (čl. 150 do čl. 180. SZ), 2. učinak stečaja na ispunjenje pravnih poslova (čl. 181 do čl. 197. SZ) i 3. pobijanje pravnih radnji stečajnog dužnika (čl. 198. do čl. 215. SZ).[5] Osnovne pravne posljedice tiču se, u stvari, statusa dužnika, njegovih prava i obveza, postupaka u tijeku i iniciranja novih postupaka. Ove pravne posljedice mogu se podijeliti na procesno i materijalno pravne. Procesno pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka tiču se parnica, izvanparničnih postupaka, ovršnih postupaka te postupaka osiguranja. U procesno pravne posljedice mogu se svrstati i mjere, odnosno sankcije izrečene dužniku zbog povreda dužnosti obavješćivanja i suradnje. Materijalno pravne posljedice otvaranja

4 NN, 71/15, 104/17, 36/22 i 27/24.
5 Dika, M. (2002.), Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, Narodne novine,

stečajnog postupka tiču se stečajne mase, ograničenja prava dužnika na upravljanje i raspolaganje stečajnom masom, tražbine vjerovnika i prijeboja tražbina, stjecanje prava na imovini dužnika nakon otvaranja stečajnog postupka, te prava dužnika pojedinca na uzdržavanje iz stečajne mase. Što se tiče druge posljedice, učinak stečaja na ispunjenje pravnih poslova Stečajnima je zakonom odgovoreno na različite načine na načelno pitanje kako urediti pravni status pravnih poslova zasnovanih prije otvaranja stečajnoga postupka nakon tog trenutka. Ako je vjerovnik u to vrijeme već bio ispunio svoju obvezu prema stečajnome dužniku, svoju bi tražbinu prema njemu mogao ostvarivati samo kao stečajni vjerovnik (čl. 181., st. 2. SZ). Ako je stečajni dužnik u cijelosti bio ispunio svoju obvezu, svoju tražbinu prema drugoj strani on može ostvarivati po općim pravilima. No, poseban problem su oni dvostranoobvezni ugovori zasnovani prije otvaranja stečajnoga postupka koje u to vrijeme ni jedna od ugovornih strana nije bila u cijelosti ispunila. Prigodom uređenja mogućnosti preuzimanja i ispunjenja takvih dvostranoobveznih ugovora moralo se voditi računa o potrebi da se , s jedne strane, zaštiti ugovorni partner stečajnoga dužnika, a s druge stečajna masa. Pošlo je, naime, od toga da se od druge ugovorne strane ne bi smjelo tražiti da nakon otvaranja stečajnoga postupka ispuni u cijelosti svoju ugovornu obvezu preuzetu prije toga ako bi za tu činidbu kao stečajni vjerovnik mogla kao protučinidbu očekivati tek razmjerno namirenje, ali da bi se od nje moglo tražiti ispunjenje njezine obveze ako bi u interesu stečajne mase stečajni upravitelj preuzeo ispunjenje dužnikove protučinidbe uz iste uvjete kao da se stečajni postupak nije niti otvorio. Upravo je stoga stečajnom upravitelju osigurano pravo na izbor hoće li ili neće ispuniti dužnikovu protučinidbu i time obvezati drugu stranu na ispunjenje njezine činidbe (čl. 181., st. 1. SZ). Stoga, ako se stečajni upravitelj opredijeli da će ispuniti ugovornu obvezu stečajnoga dužnika, ta se obveza pretvara u obvezu stečajne mase, a ako otkloni ispunjenje, pravo druge ugovorne strane da traži ispunjenje ugovora pretvara se u jednokratnu dospjelu novčanu tražbinu, uz koju ona može eventualno kumulirati još i tražbinu za naknadu štete. Druga ugovorna strana može te tražbine ostvarivati tek kao stečajni vjerovnik (čl. 181., st. 2. SZ).

Otvaranjem postupka stečaja potrošača, povjerenik preuzima u posjed cjelokupnu imovinu potrošača i njome upravlja (čl. 216. SZ). Time dolazi do formiranja stečajne mase. Otvaranjem postupka stečaja potrošača pravo potrošača na upravljanje i raspolaganje imovinom koja ulazi u stečajnu masu prelazi na povjerenika (čl. 159. st. 2. SZ). Potrošač ostaje vlasnikom stvari i nositeljem prava koja je do tada imao, ali se isključuje iz upravljanja stečajnom masom, odnosno raspolaganjem tom masom. Stečajna masa služi namirenju troškova stečajnoga postupka te tražbine vjerovnika stečajnoga dužnika, odnosno tražbine čije je namirenje osigurano

određenim pravima na imovini dužnika (čl. 134. st. 2. SZ). Kako smo na početku konstatirali kako životno osiguranje predstavlja i alternativni oblik štednje odnosno određeni model socijalne sigurnosti za pojedinca važno je spomenuti kako stečaj potrošača zadire u sve sfere života, pa nije moguće zanemariti i osnovne posljedične personalne i socio ekonomske aspekte takvog postupka. Pokazujući osjetljivost na takve specifičnosti ovog postupka, zakonodavac je u odredbe ZSP implementirao zaštitne mehanizme o kojima je potrebno voditi računa prilikom unovčavanja imovine potrošača a koje su sadržane u odredbama o zaštiti dostojanstva (čl. 63.) i o tomu da potrošaču mjesečno ostane dovoljno sredstava za primjerene životne potrebe, odnosno primjereni životni standard. Dakle, stečajna masa obuhvaća cjelokupnu imovinu potrošača koju je potrošač stekao do zaključenja stečajnoga postupka i imovinu koju će steći do isteka razdoblja provjere ponašanja, osim imovine na kojoj se ne može provesti ovrha u skladu sa zakonom kojim se uređuje ovršni postupak. Dakle imovina potrošača koja je prema odredbama OZ-a izuzeta od ovrhe ne može biti predmetom stečajne mase (čl. 60. ZSP). Prema odredbama OZ-a predmet ovrhe i osiguranja mogu biti stvari i prava na kojima se po zakonu može provesti ovrha radi ostvarenja tražbine ili njezina osiguranja (čl. 4., čl. 135., čl. 172., čl. 173. Ovršnog zakona)[6].

Osiguranje života formiralo se tijekom povijesti kao pojmovno i sadržajno specifičan pravni posao s vlastitim pravnim obilježjima koja ga čine različitim od ostalih pravnih poslova osiguranja, a to mu daje obilježje imenovanoga pravnog posla. Iako postoje različite vrste životnog osiguranja koje je moguće ugovoriti, ugovorom o osiguranju života osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku (ako osiguranik doživi istek ugovora) odnosno korisniku osiguranja (ako osiguranik ne doživi istek ugovora) osiguranu svotu ako i kad nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se obvezuje osiguravatelju zauzvrat platiti premiju osiguranja. Dakle, uz osiguravatelja i ugovaratelja, koji može i ne mora biti ujedno i osiguranik, javlja se i dodatna stranka - korisnik osiguranja života. U slučaju korisnika osiguranja riječ je zapravo o izuzetku od općeg pravila da ugovor proizvodi pravne učinke samo između ugovornih strana - *inter partes*, jer se s obzirom na korisnika osiguranja pravni učinci ugovora o osiguranju protežu i na osobu koja zapravo nije ugovorna strana, ali koja itekako ima pravo na isplatu ugovorenog osiguranog iznosa. Zapravo, raspolaganje pravima i zahtjevom ugovorenim osiguranjem života posebni je privilegij ugovaratelja osiguranja, pa je stoga pravo određivanja korisnika osiguranja jednostrani pravni akt kojeg (iako suglasno ugovoru) čini isključivo ugovaratelj osiguranja.[7] Doktrinarne

6 NN, 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22 i 6/24., dalje: OZ.

7 IUS-INFO (2016.), Korisnik osiguranja i ugovaratelj osiguranja kao dva potpuno različita pojma kod osobnih osiguranja, URL: https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/28705 (16. rujna 2025.)

rasprave navode kako je osnovna svrha životnog osiguranja pružanje zaštite, odnosno stvaranje financijske sigurnosti pojedincu i njegovoj obitelji od opasnosti koje mu mogu ugroziti život. U zemljama Europske unije životno osiguranje prepoznato je kao oblik štednje za starost.[8]

2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Provedbu kao i cilj potrošačko stečajnog postupka detaljno uređuje spomenuti ZSP, a pritom se na odgovarajući način primjenjuju odredbe SZ. U ekonomskoj i pravnoj književnosti postoji stotinjak znanstvenih tekstova koji se bave opsežnom i složenom problematikom stečajne regulative, i to prvenstveno problematikom korporativnog stečaja. Dakle, postoji skroman broj i monografija iz područja stečaja, za razliku od kapitalnih djela i znanstvenih članaka koja postoje u državama sa dužom tradicijom stečajnog prava. Ipak posljednjih godina, sve veći broj studija analizira ekonomske i pravne učinke likvidacijskih i reorganizacijskih stečajnih postupaka. Ipak za ovaj rad su važniji tekstovi koji analiziraju institut potrošačkog stečaja, a čiji je broj puno skromniji.[9]

Empirijski i literarno analiza ugovora o osiguranju života se konceptualizira u radovima niza praktičara i teoretičara. Sa stajališta istraživanja, literatura manje-više komunicira, u konsensualnom smislu, o pozitivnim efektima tržišta osiguranja života, ali i o problemima. Navedeni autori, prvenstveno Belanić i Ćurković,[10] analizirajući postojeće police o osiguranju života naznačuju da to predstavlja kompleksan problem pa je uvijek aktualna konstatacija o potrebi za uvođenjem promjena u postojeću praksu. Pritom

8 Andrijašević, S., Petranović, V. (1999.), Ekonomika osiguranja, ALFA d.d., Zagreb te Ćurković, M. (2009.), Ugovor o osiguranju osoba – život, nezgoda, zdravstveno, Inženjerski biro, Zagreb, 161. et seq.

9 Rušnov, A. (1897.), Zakon o pobijanju pravnih djela glede imovine insolventna dužnika od 24. ožujka 1897. i Stečajni zakon od 28. ožujka 1897. uz uporabu obrazloženja Vladine osnove, Tisak i Naklada knjižare L. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb, 7. et seq.; Bodul, D., Tomas Žiković, I. (2014.), Advantages and disadvantages of German consumer bankruptcy model: Guidelines for Croatian lawmaker, Ekonomski Vjesnik / Econviews: Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic issues, vol. XXVII/2, 393.-406.; Bodul, D. (2011.), Osobni stečaj: globalni trend i hrvatska perspektiva, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 1, 351.-377. te Garašić, J. (2011.), Kako zakonski regulirati „osobni stečaj" u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61/5, 1492.

10 Ćurković, M. (2017.), Ugovor o osiguranju – Komentar odredaba Zakona o obveznim odnosima, Inženjerski biro d.d., Zagreb, 284.; Ćurković, M. (2002.), Zbirka propisa iz osiguranja, Zagreb, Inženjerski biro; Ćurković M. (2018.), Sklapanje ugovora o osiguranju plaćanjem premije, Pravo i porezi, časopis za pravnu, poreznu i upravnu praksu, br. 12.; Ćurković, M. (2018.), Zakon o obveznim odnosima – sazrelo vrijeme za promjenu odredbi o ugovoru o osiguranju, Zbornik radova s međunarodne znanstveno-stručne konferencije, Hrvatski dani osiguranja 2018., Hrvatski ured za osiguranje, Zg, 2018.; Belanić, L. (2010.), Harmonizacija prava osiguranja u Europskoj uniji s osvrtom na ugovorno pravo osiguranja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 60/6.; Keglević, A. (2013.), Načela europskog ugovornog prava osiguranja - razvoj, status i perspektive, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 50/3.; Keglević, A. (2013.), Zaštita osiguranika pojedinca kod ugovora o osiguranju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 34/1, 209-237.; Matić, Z. (2017.), Pravni i društveno – ekonomski aspekti osiguranja od odgovornosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 67/6, 1017.-1041.; Mudrić, M. (2017.), Otvoreni problemi u vezi vinkulacije police osiguranja, Zbornik radova s međunarodne znanstveno-stručne konferencije, Hrvatski dani osiguranja; Pavić, D. (2009.), Osiguranje ratnih rizika, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 46/3, 465.–492.; Đuras, I. (2019.), Savjesnost i poštenje u sudskoj praksi, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 56/3.

naznačuju da se nalazimo u vremenu najsnažnijih društvenih preobražaja pa stari socijalni, društveni i drugi svakodnevni problemi sustižu nove i zajedno sa njima formiraju izuzetno složene izazove za osiguravajući sektor, ali i za potrošače.

Ipak analiza utjecaja otvaranja postupka potrošačkog stečaja na imovinu iz police životnog osiguranja je ostala nerazjašnjena u postojećoj literaturi. Iz rečenog uočavamo kako je postojeća literatura ne pruža odgovor, kao ni korisna objašnjenja i primjerene pristupe vezano za predmetnu problematiku. Stoga će ovo istraživanje predstavljati prvu sustavnu i znanstveno utemeljenu analizu utjecaja otvaranja postupka stečaja potrošača na imovinu iz police životnog osiguranja.

3. METODOLOGIJA RADA

Cjelovita analiza zahtijeva prikaz dvije referentne točke. Prva (I) je zatečeno normativno stanje, a druga (II) ciljno stanje, odnosno ono koje bi trebalo biti namjeravani rezultat predmetne analize.

3.1 Zatečeno normativno stanje

Zakon o obveznim odnosima (dalje: ZOO)[11] regulira položaj ugovora o osiguranju u slučaju stečaja ugovaratelja osiguranja, osiguravatelja i osiguranika (čl. 947. ZOO). Nakon toga svakako trebamo spomenuti i Zakon o osiguranju,[12] kao *lex specialis* propis, koji na relativno necjelovit i nepregledan način regulira samo i isključivo materiju stečaja osiguratelja.

ZOO definira i prestanak ugovora o osiguranju, kada se protiv ugovaratelja osiguranja pokrene stečajni postupak, tako da ugovor nastavlja proizvoditi učinke, ali svaka od ugovornih strana ima pravo da raskine ugovor u roku od tri mjeseca od dana pokretanja stečajnog postupka. Rok je prekluzivan, što znači da nakon isteka tog roka svaka od ugovornih strana gubi pravo na raskid te se na trajanje i prestanak ugovora o osiguranju primjenjuju opća pravila ZOOa o ugovoru o osiguranju. Raskidom ugovora stečajnoj masi ugovoratelja osiguranja pripada dio plaćene premije koji odgovara preostalom ugovorenom vremenu osiguranja. To znači da je osiguratelj obvezan uplatiti u stečajnu masu ugovaratelja osiguranja razmjeran iznos naplaćene, a neiskorištene premije osiguranja. Zbog toga je raskid ugovora ekonomski opravdan za ugovaratelja osiguranja, pa će stečajni upravitelj redovito koristiti to pravo Ako premija nije plaćena, a ugovor je raskinuo osiguratelj, nema pravo zahtijevati naplatu premije. No ako

11 NN, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, dalje: ZOO.
12 NN, 151/05, 112/18, 63/20, 133/20, 151/22, dalje: ZoO.

nastupi osigurani slučaj, može zadržati dio iznosa osigurnine jednak visini dugovane premije.

Ako je stečajni postupak otvoren nad osiguranikom treba razlikovati situacija kada su osiguranik i ugovaratelj osiguranja iste osobe od situacije kada su ugovaratelj osiguranja i osiguranik različite osobe. Ovo je noviji članak predmetne materije u ZOOu i on propisuje da ako je osiguranik različita osoba od ugovaratelja osiguranja, tada stečaj osiguranika nema utjecaj na postojanje i valjanost ugovora o osiguranju (čl. 947., st. 3.).[13] Dakle, zato je propisano st. 3 *stečaj osiguranika ne utječe na valjanost ugovora o osiguranju*. Značenje te odredbe može se analizirati je li nastupio osigurani slučaj ili ne. Ako ne nastupi osigurani slučaj, iz stečajne se mase ne duguje ništa, a stečajna masa nema pravo na povrat uplaćene premije. Kada je nastupio osigurani slučaj, stečajna masa ima pravo na osiguraninu, pa je održavanje ugovor a na snazi apsolutno u interesu stečajne mase. Ako su osiguranik i ugovaratelj iste osobe, primjenjuje se čl. 947. st. 1.. [14]

Budući je postupak stečaja nad imovinom potrošača jedan dugotrajan proces pojavile su se dvojbe i nedoumice u provođenju postupka u situacijama kad je dolazilo do smrti potrošača koji može biti osiguranik i ugovaratelj osiguranja ili jedna te ista osoba. Bitno je naglasiti da se trenutak smrti potrošača na različite načine manifestira na postupak stečaja potrošača a ovisi o fazi u kojoj se postupak stečaja nalazi u trenutku smrti potrošača. U tom smislu i odluke suda biti će različite i ovisiti će o tome u kojoj fazi postupka je potrošač umro.[15] Otvaranjem stečajnog postupka vjerovnici stječu pravo skupnog namirenja iz stečajne mase, pa u slučaju smrti potrošača potrebno je, radi očuvanja stečenih prava vjerovnika dovršiti stečajni postupak nad imovinom potrošača na način da se postupak nastavi voditi u odnosu na stečajnu masu kao stranku u postupku.

3.2 Ciljno stanje

Dosadašnja primjena ZSP-a u odnosu na potrošače još nije utvrdila odgovarajuće standarde za pojedine probleme u praksi, te će tek daljnja primjena trebati iskristalizirati određena tumačenja. Ipak načelno možemo konstatirati kako uplaćena premija po polici životnog osiguranja predstavlja stečajnu masu stečajnog dužnika/potrošača te služi namirenju troškova stečajnoga postupka te tražbina vjerovnika

13 Vidi, Gorenc, V. (2014.), (opća redakcija), Komentar Zakona o obveznom odnosima, Narodne novine, Zagreb, 1538-1539.

14 Vidi, Belanić, L. (2024.), Opseg pokrića rizika iz osiguranja pravne zaštite na području privatnog života, Evropska revija za pravo osiguranja, br. 1, 8-26. Isto Gorenc, V., loc. cit.

15 Hrastinski Jurčec, Lj., Baran, N., Marković, N. (2019.), Stečaj potrošača, Pravosudna akademija, Zagreb,

stečajnoga dužnika. No, u postupku stečaja potrošača osim vjerovnika stečajne mase i stečajnih vjerovnika kao osoba koje imaju određena prava prema stečajnoj masi kao vjerovnici se još javljaju razlučni vjerovnici i izlučni vjerovnici te jedna specifična kategorija vjerovnika koje nema u stečajnom postupku, a to su vjerovnici čije tražbine ne prestaju otvaranjem postupka stečaja potrošača. U okviru navedenog, kao i u klasičnom stečajnom postupku koji je definiran SZ-om, postoje vjerovnici višeg i nižeg isplatnog reda, a u tražbine višeg isplatnog red ulaze tražbine svih vjerovnika koji nisu nižeg isplatnog reda. Navedene tražbine namiruju se prema redoslijedu propisanom odredbama SZ-a. Ipak situacija se dodatno komplicira jer ZoO, kao *lex specialis* propis, posebno određuje kako u tražbine prvog višeg isplatnog reda, osim onih utvrđenih SZom, spadaju i tražbine iz ugovora o životnom osiguranju za obveze za pokriće kojih je društvo za osiguranje dužno oblikovati statutarne tehničke pričuve životnih osiguranja, a koje se nisu mogle namiriti iz imovine za pokriće statutarne tehničke pričuve životnih osiguranja (čl. 289. i čl. 290. ZoO).

Dakle, ovdje vidimo problem rada koji se sastoji u činjenici da kada su pisane ove odredbe nije se imalo na umu specifičnosti instituta stečaja potrošača tako da se opravdano postavlja pitanje odnosa ZSP, SZ, ZOO te ZoO. Takve situacije se najčešće rješavaju po kriteriju kronologije (*lex posterior derogat legi priori*, odnosno kasniji zakon ili pravna norma derogira (mijenja, ukida) onu raniju), hijerarhije (*lex superior derogat legi inferiori,* odnosno viši zakon ili pravna norma derogira (mijenja, ukida) onaj niži) i specijalnosti (*lex specialis derogat legi generali,* odnosno specijalni zakon ili pravna norma derogira (mijenja, ukida) onaj opći).[16] *Prima facie* izgleda kao da u primjeni bio kojega od ovih kriterija nema problema ili barem nema većih problema. To, nažalost, jest tako samo kod nepravničkog uvida. Naime, koliko god je točno da će u najvećem broju slučajeva biti lako i već *prima facie* odrediti koja je pravna norma opća, a koja posebna, to nije uvijek tako. ZOO naglašava građanskopravnu priroda ugovora o osiguranju određujući da se na stečajno pravnu zaštitu primjenjuju odredbe stečajnih propisa. Pitanje reguliranja stečaja osiguravajućih društava u pravu EU je izazivalo veliku pažnju, tako da ZoO regulira (isključivo) materiju stečaja osiguratelja koja je iznimno kompleksna u toliko da se postavilo pitanje u pravnoj književnosti - je li najbolje rješenje regulirati pitanje stečaja „statusnim" zakonom koji regulira i druga pitanja vezana za osnivanje i rad osiguravatelja ili bi trebao posebni zakon za ovu problematiku, primjerice, kao što postoji Zakon o prisilnoj likvidaciji kreditnih institucija[17] za kreditne institucije.[18] Ipak ishodišna točka prilikom

16 Kačer, H., Kačer Ivančić, B. (2017.), O rješavanju antinomija i pravnih praznina (posebno) na primjeru odnosa Zakona o sportu i Zakona o obveznim odnosima, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 54/2, 397.- 414.

17 NN, 146/20. i 27/24.

18 Bodul, D. (2023.), Stečajni postupak nad osiguravajućim društvima - polazne rasprave, Novi informator, br. 6815-6816, 5-7.

analize stečaja osiguravajućih društava je svakako SZ kao *lex generalis* propis stečajnog prava. S druge strane, koliko god je jasno da (načelno) SZ ima položaj općeg zakona prema ZSP kao specijalnom, nije baš moguće isključiti slučajeve kada će baš na primjeru tih dvaju zakona zaključak možda biti obrnut ili barem bitno različit. Naime, isključujući formulaciju u ZSP o supsidijarnoj primjeni SZ (čl. 23. ZSP) izražen je stav hrvatskoga zakonodavca da rješenje pojedinoga problema treba tražiti u podrednoj primjeni. Ona ne isključuje primjenu općeg zakona (SZ), ali upućuje na potrebu traženja odgovarajućih rješenja za pojedini problem u smislu, a ne isključivo u sadržaju zakon. To se možda i najviše vidi u definiranju kriterija „poštenog potrošača" odnosno pretpostavkama koje su vezane za ponašanje samog dužnika, naravno uvažavajući činjenicu postojanja okolnosti koje su dužniku uzrokovale financijske poteškoće. Doktrina naznačava kako je razlikovanje poštenih od nepoštenih dužnika osnov (za primjenu) instituta i postupka stečaja potrošača tako da se poštenom dužniku pruža novi financijski početak, dok nepošteni dužnik trpi kao posljedicu namirenje vjerovnika u cijelosti. U tom kontekstu, neovisno o činjenici je li dužnik ili neki od vjerovnika inicirao postupak (čl. 12. ZSP), dužnik je u obvezi dostaviti istinit popis imovine, uključujući i onu koju ima iz police životnog osiguranja. Štoviše otvaranje postupka potrošač je u obvezi prenijeti na povjerenika pravo raspolaganja imovinskim pravima izjavom o ustupu koju je dužan dati na zapisnik pred sudom (čl. 71. ZSP).

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

Stečajni postupak koji se vodi nad imovinom potrošača ima svoje posebnosti i on se, u pojedinim elementima, razlikuje od klasičnog stečajnog postupka. No analiza je pokazala da, kada se govori o utjecaju otvaranja postupka stečaja potrošača na imovinu iz police životnog osiguranja, se radi o pravnim normama koje su jasne, određene i precizne[19] te koje uz primjenu pravilne jurističke matematike ne otvaraju prostor arbitrarnom odlučivanju upravnih, sudbenih tijela i/ili koje nisu podložne nejasnom tumačenju od strane povjerenika postupka. Ovo je jako bitno jer iako je analiziran normativni okvir predmetne problematike, s njim je usko povezan institucionalni okvir pravne zaštite koji predstavljaju sud i povjerenik odnosno glavno operativno tijelo postupka stečaja potrošača.

19 Vidi Stajalište Ustavnog suda iz odluke br.: U-I-722/2009 od 6. travnja 2011.; NN, 44/11. o kvaliteti pravnih normi

Analysis of the impact of opening consumer bankruptcy proceedings on the property from a life insurance policy

Summary: *According to the rules of consumer insolvency proceedings, the aim of this specific non-litigious procedure is to release an honest consumer from the obligations that remain after the liquidation of his non-exempt assets and the distribution of the collected funds to creditors (release from remaining obligations). Therefore, in consumer bankruptcy we distinguish a material-legal objective that applies only to the consumer and represents a differntia specifica in relation to corporate bankruptcy. On the other hand, from the point of view of an individual, the purpose of insurance is to transfer the risk to the insurer (insurance company) by concluding an insurance contract. In this way, an individual seeks to protect himself from dangers/risks that may endanger his life or cause damage to his property, the basic characteristic of which is that these risks are future, uncertain and independent of the will of the insured. In this paper, we analyze two complementary topics that we have connected into a single during the argumentation. The complexity of the research subject and the tasks set determined the choice of methods, so the research used a methodological approach that includes the study of domestic literature, relevant legal regulations, as well as the analysis of practice. In this sense, the paper analyzes the requirements of predictability, precision and specificity of the legal norm that regulates the subject matter, all in order to answer the question - whether the subject norms are precise enough so that the addressees can actually and concretely - if necessary, with appropriate advice - know their rights and obligations, to a degree that is reasonable in the given circumstances, in order to be able to act accordingly.*

Keywords: *consumer bankruptcy, life insurance policy, property.*

Navedeni izvori i korištena literatura

Andrijašević, S., Petranović, V. (1999.), Ekonomika osiguranja, ALFA d.d., Zagreb.

Belanić, L. (2010.), Harmonizacija prava osiguranja u Europskoj uniji s osvrtom na ugovorno pravo osiguranja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 60/6.

Belanić, L. (2024.), Opseg pokrića rizika iz osiguranja pravne zaštite na području privatnog života, Evropska revija za pravo osiguranja, br. 1, 8-26.

Bodul, D. (2011.), Osobni stečaj: globalni trend i hrvatska perspektiva, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 1, 351-377.

Bodul, D. (2023.), Stečajni postupak nad osiguravajućim društvima - polazne rasprave, Novi informator, br. 6815-6816, 5-7.

Bodul, D., Tomas Žiković, I. (2014.), Advantages and disadvantages of German consumer bankruptcy model: Guidelines for Croatian lawmaker, Ekonomski Vjesnik / Econviews: Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic issues, vol. XXVII/2, 393.-406.

Ćurković M. (2018.), Sklapanje ugovora o osiguranju plaćanjem premije, Pravo i porezi, časopis za pravnu, poreznu i upravnu praksu, br. 12.

Ćurković, M. (2002.), Zbirka propisa iz osiguranja, Zagreb, Inženjerski biro.

Ćurković, M. (2009.), Ugovor o osiguranju osoba – život, nezgoda, zdravstveno, Inženjerski biro, Zagreb, 161. et seq.

Ćurković, M. (2017.), Ugovor o osiguranju – Komentar odredaba Zakona o obveznim odnosima, Inženjerski biro d.d., Zagreb, 284.

Ćurković, M. (2018.), Zakon o obveznim odnosima – sazrelo vrijeme za promjenu odredbi o ugovoru o osiguranju, Zbornik radova s međunarodne znanstveno-stručne konferencije, Hrvatski dani osiguranja 2018., Hrvatski ured za osiguranje, Zagreb.

Dika, M. (2002.), Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, Narodne novine.

Đuras, I. (2019.), Savjesnost i poštenje u sudskoj praksi, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 56/3.

Garašić, J. (2011.), Kako zakonski regulirati „osobni stečaj" u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61/5, 1492.

Gorenc, V. (2014.), (opća redakcija), Komentar Zakona o obveznom odnosima, Narodne novine, Zagreb, 1538-1539.

Hrastinski Jurčec, Lj., Baran, N., Marković, N. (2019.), Stečaj potrošača, Pravosudna akademija, Zagreb.

IUS-INFO (2016.), Korisnik osiguranja i ugovaratelj osiguranja kao dva potpuno različita pojma kod osobnih osiguranja. URL: https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/28705 (16. rujna 2025.).

Kačer, H., Kačer Ivančić, B. (2017.), O rješavanju antinomija i pravnih praznina (posebno) na primjeru odnosa Zakona o sportu i Zakona o obveznim odnosima, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 54/2, 397- 414.

Keglević, A. (2013.), Načela europskog ugovornog prava osiguranja - razvoj, status i perspektive, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 50/3.

Keglević, A. (2013.), Zaštita osiguranika pojedinca kod ugovora o osiguranju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 34/1, 209-237.

Matić, Z. (2017.), Pravni i društveno – ekonomski aspekti osiguranja od odgovornosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 67/6, 1017.-1041.

Mudrić, M. (2017.), Otvoreni problemi u vezi vinkulacije police osiguranja, Zbornik radova s međunarodne znanstveno-stručne konferencije, Hrvatski dani osiguranja.

Ovršni zakon, NN, 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22 i 6/24.

Pavić, D. (2009.), Osiguranje ratnih rizika, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 46/3, 465.–492.

Rušnov, A. (1897.), Zakon o pobijanju pravnih djela glede imovine insolventna dužnika od 24. ožujka 1897. i Stečajni zakon od 28. ožujka 1897. uz uporabu obrazloženja Vladine osnove, Tisak i Naklada knjižare L. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb, 7. et seq.

Stajalište Ustavnog suda Republike Hrvatske iz odluke br.: U-I-722/2009 od 6. travnja 2011.; NN, 44/11.

Stečajni zakon, NN, 71/15, 104/17, 36/22 i 27/24.

Zakon o obveznim odnosima, NN, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23.

Zakon o osiguranju, NN, 151/05, 112/18, 63/20, 133/20, 151/22.

Zakon o prisilnoj likvidaciji kreditnih institucija, NN, 146/20. i 27/24.

Zakon o stečaju potrošača, NN, 100/15, 67/18, 36/22.